

02 15. FEBRUAR 2008 · 133. ÅRGANG

HØJSKOLEBLADET

Danmarks ældste kulturtidsskrift

Et nyt big bang

Videnskabsmænd vil rekonstruere jordens skabelse i en tunnel i Centraleuropa. Side 7-9.

Seminarieret **uden eksamen**

Opskrift på fortælling

Fortæl og undervis

Sådan kan du bruge historiefortælling som et stærkt og aktiverende redskab i din undervisning

Af
Svend-Erik Engh

Det er mit ønske med denne artikelserie at kombinere højskolens brug af fortællingen i hverdagen og historiefortællernes professionelle tilgang til emnet.

I artiklen "En fortællers bekendelser" i Højskolebladet nr. 1 gjorde jeg det klart, at en professionel historiefortæller ikke nødvendigvis er den bedste til at fange lytterne. Bl.a. fordi relationen mellem fortæller og lytter er farvet - jeg bliver naturligvis målt på, om jeg sælger varen.

Denne artikel handler om, hvordan du som underviser kan bruge historiefortælling som et stærkt og aktiverende redskab.

Jeg nævnte i min første artikel, at Grundtvig anvendte ordet "vekselvirkning", da han skulle beskrive forholdet mellem krop og ånd, og

højskolelærer på Borups Højskole 1993-1999. Jeg må konstatere, at det vist ikke var noget, der rigtigt flyttede noget. Og jeg tænker, hvordan jeg skulle have gjort det bedre.

En af de ting, der slår mig nu otte år efter, er, at jeg i min undervisning ikke brugte historiefortælling som metode. I stedet gjorde jeg som mine kollegaer: Kopierede skriftligt materiale, samlede det i kompendier og bad eleverne læse bestemte passager af kompendiet til hver undervisning.

De enkelte gange min undervisning flyttede noget var, når eleverne kunne bringe deres hverdag ind i undervisningen.

I en time om Shakespeare har jeg samlet noget materiale om en gruppe mennesker, der mener, at William Shakespeare i virkeligheden var adelig. Shakespeares tekster er spækket med litterære henvisninger og kan derfor ikke være skrevet

af en uddannet købmandssøn.

En af eleverne, en lidt sej fyr fra Amager, sidder som altid og kigger ned i bordet. Da jeg har gennemgået mit forberedte oplæg, mumler han et eller andet uforståeligt. Jeg spørger, om han vil gentage det.

"Det er fordi, de der lærde herrer ikke ved en skid om, hvad der sker nede på gaden."

Jeg stirrer på ham. Jeg havde forberedt en længere og meget videnskabelig forklaring, hvor jeg ville sætte middelalderens kollektivitet op mod renæssancens individualisme. Jeg tier stille og lader eleven fortælle om, hvordan det er at sidde nede på en bænk og få et par kølige pilsnere. Og høre på alle de selvudnævnte professorer, der nok kan give svar, også selv om du ikke spørger om noget.

Jeg tror, at de andre ved, hvad det er, vi prøver at fortælle: At Shakespeare ikke først og frem-

mest peger frem mod en smuk og lys renæssance, men lige så meget peger bagud, ind i en lige så lys og lige så smuk middelalder. Han har ganske enkelt været god til at lytte til de guldkorn, der dengang som nu flyder i gaderne.

Jeg siger tak for indlægget, da han går. Han nikker og går ud i rød stue for at få sig en smøg. Det var vel ikke noget.

Amager-drengen var en sej fyr med markante holdninger og tanker. Det var en stor oplevelse at høre ham fortælle sine erfaringer ind i en større sammenhæng.

Samtalen begynder

Når jeg fortæller min historie, er jeg i samtale med hver enkelt lytter.

En fortælling gør rummet levende. En personlig historie fra dit eget liv får det til at pulsere. Du investerer noget af dig selv i samtalen, og du bliver belønnet med en helt speciel lyttende relation.

Min opvækst var præget af rædslen for de russiske dominister og deres A-bombe. Vi vidste, at det bare var et spørgsmål om tid, før den sprang.

En dag sidder jeg oppe i et træ nede i junglen. Pludselig flænges himlen af et gigantisk lysglimt. Jeg sidder fuldstændigt lammet. Så kommer braget rullende. Jeg spæner hjem til min mor for at fortælle hende, at vi må ned i beskyttelsesrummet, inden de russiske dominister kommer.

Hun smiler og siger, at det er Valby Gasværk, der er sprunget i luften. Jeg går lidt skuffet ind på mit værelse og kigger på mine frimærker. Jeg føler mig narret af de der dumme dominister.

Når jeg fortæller denne historie rundt omkring på skolerne, får begrebet "kold krig" pludselig et ansigt. De unge genkender angsten, og en samtale om fjendebilleder kan

begynde. En personlig historie appellerer til, at du får en historie tilbage. Eleverne kan genkende noget i historien, og en ny historie fødes. Når du bruger historiefortælling i undervisningen, skal du være parat til at lytte.

Samtalen fortsætter

Når jeg fortæller, er jeg mig selv. Jeg kan ikke gemme mig bag en rolle, scenografi eller andet "støj". Jeg står alene foran mine lyttere og må tro

Når jeg fortæller min historie, er jeg i samtale med hver enkelt lytter. En fortælling gør rummet levende. En personlig historie fra dit eget liv får det til at pulsere. Du investerer noget af dig selv i samtalen, og du bliver belønnet med en helt speciel lyttende relation.

på, at de vil mig det godt. Det vil de for det meste.

Hvis de ikke vil, skruer jeg gerne ned for min energi og bliver endnu mere intens. Jeg veksler hele tiden mellem at være konge og ydmyg tjener.

Jeg kan selvfølgelig godt fortælle i en gymnastiksal. Jeg har også nogle sorte lagner, som vi kan hænge op. Og jeg har nogle dyrelude fra Afrika til at lave den helt rigtige stemning. Men helt alvorligt foretrækker jeg at gå rundt på en skole, gå ind i en klasse og fortælle en historie. Når historien er forbi, går jeg videre til den næste klasse. Et koncept, vi kalder fortælle-razzia.

Razzia

Klostergårdsskolen i Lund, 16. maj 2001, morgen. Dagsbogsnotat fra den første fortælle-razzia.

De sorte træbygninger ligger spredt rundt i det flade terræn. Børnene kommer sjuskende to og to eller alene. De går direkte fra skolegården ind i klasserne og sætter sig tungt på deres pladser. Timen går i gang.

Da klokken er 8.05, mødes vi tre historiefortællere i gården og ønsker hinanden held og lykke.

Så bevæger vi os ind på de intetanende elever. Jeg banker på døren. Læreren er advaret, men lader som om, at hun er overrasket over det, der sker. Hun siger: "Kom ind", hvorefter jeg stiller sig midt i rummet. Jeg kigger rundt for at mærke energien i rummet. Eleverne er mistroiske: Hvem er den lange mand? Har vi gjort noget galt?

Da jeg kommer i gang med min historie, sker det vidunderlige. Ansigterne ændres langsomt. I normal undervisning er det overvejende den venstre hjernehalvdel, der bliver aktiveret. Historiefortælling udvider registret. Sanserne stimuleres, og eleverne giver sig til at danne egne billeder. Elevernes øjne får liv, mens de bliver sendt ud på verdenshavene sammen med Søren Sømand. De gyser ved tanken om at have Djævelens Kat ombord.

Da fortællingen er slut, siger jeg tak for lån af ører og hjerter, hvorefter den næste klasse skal overfaldes med en historie. Da vi mødes i gården i frikvarteret, er det lutter glade ansigter, der møder os.

Eleverne har talt sammen i frikvarteret, så hver gang jeg kommer ind i en ny klasse, er de varmet op. De læner sig tilbage med et forventningsfuldt fortælle-blik i øjnene, og så er det ellers bare med at komme i gang.

at historiefortælling som udgangspunkt er vekselvirkende.

Jeg vil fortsætte min undersøgelse med at kigge nærmere på to andre begreber, som er væsentlige i de allerførste tanker om at skabe en skole i modsætning til den sorte skole, som var fremherskende på den tid.

Respekt for den enkelte

Når jeg fortæller, betyder hver enkelt lytter noget.

Jeg husker tilbage på min undervisning, dengang jeg var ansat som

Anders Granström fortæller en af sine gysere på en fortælle-razzia på Malmö Folkhögskola i 2006.

